

הדבורים חולות ומתות, חוש הכיוון שלהן משתבש והן לא יודעות לחזור לכוורת. אז לא נאכל דבש, אתם אומרים? כל החקלאות תלויה בהאבקת הדבורים

דניאלה שאול, יום רביעי 28 אוקטובר 2009

וכאילו לא די לנו מהדאגה מהבצורת, מגנבות הבקר, מפגעי הזבוב הים-תיכוני, מהצתות שטחי המרעה, מסירוגיות הזיתים, מהתמוטטות מחירי הסאפרי.

עכשיו מתרגשת צרה חדשה לפתחנו, שנראית שולית לכאורה, בסך הכול ענפון קטנטון בין ענקי הייצור החקלאי בגולן, אבל הוא המפתח שכולם בכלל יוכלו להתקיים כאן.

מדובר בייצור הדבש בגולן. אז מה הרבותא? לא נאכל דבש. אלא שאם לא נאכל דבש, לא נאכל גם שום דבר אחר, לא תפוחים ולא מנגו, לא בצל ולא תבלינים, כלום. ולא מדובר בדבש כתוספת נעימה לבישול בשר ועופות, אלא דווקא במי שמייצרות אותו ותחת אחריותן הבלעדית כל הדאגה להפריית כל הצומח, כאן ובכל מקום על פני כדור הארץ.

מסתבר שהדבורים נעלמות, כל שנה יורדת אוכלוסיית דבורי הדבש בישראל בשיעורים של עשרים עד ארבעים אחוזים, נתון שעולה ממחקרים שעורך מכון וולקני למחקר חקלאי בבית דגן ופורסמו בשבוע שעבר. מדובר בתופעה חובקת כדור ארץ, שעיקר פגיעתה בארה"ב, אבל הרעה לא רק מתקרבת אל פתחינו, אלא כבר ממש כאן.

לדברי החוקרים מוולקני, הממצא המדאיג נוגע לדבורים שנמצאות בכוורת, 95% מהן, שלכאורה נראו בריאות, למעשה נגועות ונשאיות של פתגונים - מחוללי מחלות, כמו טפילים ונגיפים שמחלישים אותן.

ראש צוות המחקר ממנהל המחקר החקלאי במכון וולקני, ד"ר ויקי סורוקר, אמרה כי "זוהי ממש פצצה מתקתקת". סורוקר הוסיפה: "גילינו כי 82% מאוכלוסיות הדבורים שנבדקו נגועות בוירוס אחד לפחות, אבל יש גם שנגועות ביותר מוירוס אחד, מבין שמונה נגיפים.

"המצב החולני הזה עושה את גידול הדבורים להרבה יותר קשה, ובעקבות זאת גורם לפגיעה במשקים חקלאיים ולא רק בתעשיית ייצור הדבש", הסבירה סורוקר.

בישראל ישנן כ-90 אלף כוורות, המייצרות 3,200 טונות דבש מדי שנה, בשווי 50 מיליון ש"ח. ענף הדבורים בישראל תורם לחקלאות, הודות להאבקה שהן מבצעות, כ-1.5 מיליארד ש"ח בשנה. הנזק מהפחתה שנתיית בייצור הדבש, עקב היחלשות הדבורים, המחלות שלהן וקריסת הכוורות, מוערך כרגע ב-20% (300 מיליון ש"ח). "אבל השיעור הזה עלול לעלות, עקב הבעיה הנרחבת והמדאיגה מאוד", אומרת סורוקר.

במושבי הגולן כעשרה מגדלי דבורים, הפורסים מכוורות מצפוננו לדרומו. אחד המשקים הגדולים כאן בתחום הוא "מכוורת אלין", מגבעת יואב, ועל הסכנה הנשקפת לחקלאות בגולן למדנו מפי הבעלים, דוד אלין.

אלין: "הממדים של הבעיה בארץ אמנם אינם כמו בארצות הברית, ששם זו ממש קטסטרופה, אך בארץ יש תמותה אצל 20 אחוז מהכוורות כל שנה, כאשר פעם זה היה עד חמישה אחוז. זה הולך וגדל ואין לנו הסבר לזה.

"תופעה לא מובנת עדיין, שרואים בינתיים רק בארה"ב, היא שכל הדבורים נוטשות את הכוורת ושום דבר לא נכנס אליה ליומיים. חשבו שזו איזו קרינה, אפילו רדיואקטיבית, אבל לא גילו כלום".

ומה עושים בנדון כאן?

"יחד עם שירות ההדרכה והמקצוע של משרד החקלאות אנחנו עובדים על זה ומנסים לבדוק כיוונים ואני בקשר גם עם מגדלי דבורים בחו"ל. יש לי חבר באנגליה שהיו לו 20 כוורות, כולן מתו בשנה אחת".

מה כולל המשק שלך בגולן?

"יש לנו משק דבורים, אנחנו מתפרנסים מזה, הדבש של רמת הגולן איכותי וטעים. בתקופת הפריחה מגיעים כוורנים מכל הארץ להניח כאן מכוורות, כי הדבש כאן הוא טוב.

"אישית, לי יש בערך כמה מאות מכוורות, הכי צפונית אצלי נמצאת באזור תל פארס וזה מגיע עד עין גב. זה משק שמתנהל בצמוד לשטחי חקלאות ואנחנו נותנים שירותי האבקה לחקלאות, למטעי אגס, תפוח, אבוקדו, גידולי שדה, כמו אבטיח, מלון וגם לגידולי בצל לזרעים. כדאי לדעת שדבש של בצל יוצא בטעם מאוד מיוחד והנו טעים מאוד.

"שיתוף הפעולה שלי עם חקלאי הגולן מתבטא בהנחת המכוורת בשטחיהם, כמובן תמורת תשלום".

האנושות תלויה בדבורים**עד כמה מחלת הדבורים נוגעת לעתיד החקלאות בגולן?**

"בעניין המחלה, מה שחשוב אינו אם יהיה דבש, או לא. אם לא תהיה הפריה של הדבורים, תהיה בעיה מאוד גדולה בחקלאות. אינשטיין אמר, שאם אין דבורים - תוך שלוש שנים אין אנושות. החשיבות של גידול הדבורים אינה בדבש, אלא בתרומה לחקלאות ואין פתרון תחליפי לדבורים. אין שום סוג של חרק אחר שיבצע את ההאבקה".

כל רמת הגולן מכוסה במכוורות?

"כוורני הגולן תופסים את כל המקומות שבהם אפשר להעמיד את המכוורות ויש גם כוורנים דרוזים, כי הם צריכים מכוורות בשביל האבקה התפוחים.

"אכן, מאז פרצה המחלה אנשים התחילו להתעניין בדבורים, כי לא הדבש חשוב אלא התרומה לחקלאות".

משהו אישי, איך הגעת לדבש?

"כשבאתי למושב, פגשתי מישהו שהיה אתי בצבא. היו לו כמה כוורות, התחלתי לעבוד אתו, וזו הייתה אהבה ממבט ראשון. התחלתי מכמה כוורות בגדות והחלטתי שזה יהיה העיסוק היחידי של המשק.

"בניגוד לרוב המגדלים, אני גם אורז ומשווק את הדבש, שזה די נדיר. מה שמיוחד אצלנו הוא שפרחי הגולן הוא אחד האזורים שיש לו מגוון של פרחים ושטחים גדולים של פרחי בר. הדבש יוצא מאוד טעים, לא בגללי, אלא בגלל פרחי הגולן".

ואם המחלה תימשך?

"בארצות הברית, מכיוון שיש אמצעים יותר גדולים הם בודקים הרבה כיוונים, בעיקר הכיוון הגנטי, כדי למצוא פתרונות וכבר רואים תוצאים. כן, יש סיכוי. הבעיה בארץ היא שעם כל המחלות שיש בדבורים, גם דבורי הבר נכחדו, היום נחיל בטבע לא יכול להתקיים יותר משנה.

"אבל בעולם יש מאגרי חומר גנטי שלא נפגע, כמו בדרום אמריקה, למשל, של דבורי בר ובית. אפשר לנסות למשל לעשות טיפוח גנטי שאולי יעזור".

תמיד מאשימים חומרי הדברה... גם כאן?

"זו בהחלט אחת הסיבות. יש חומרים שכביכול לא רעילים לדבורים, אך כאשר הדבורים אוכלות את הצוף של צמחים שרוסו, זה משבש את מערכת הניווט. זה מה שקורה בארצות הברית. הן יוצאות מהכוורת ולא יודעות לחזור. זה שיבוש של מנגנון טבעי, אולי זו הסיבה שהכוורות ריקות. אלו דברים שעושה האדם ואנחנו אשמים".